

ДОЛІНА — місто **Івано-Франківської області**, райцентр. Знаходиться у Передкарпатті на р. Сивка (притока Дністра), за 58 км від обл. центру. Проходять залізниця Львів–Стрий–Чернівці, автошляхи Львів–Стрий–Чернівці та Івано-Франківськ–Ужгород. Залізнична ст. Площа 22,3 км². Насел. 20 906 осіб (2001, складає 98,0 % до 1989), переважно українці. Перші писемні згадки сягають часів правління Владислава II Ягайла. Заселення цих земель було зумовлене наявністю покладів солі. На г. Знесіння (458 м над р. м.; з неї проглядається вся стара частина міста, обрамлена пасмом гір) був збудований Вознесен. монастир ЧСВВ (не зберігся; нині там каплиця), у якому монах Теоклій 1112 розпочав писати своєрід. літопис Д. (оригіналу не знайдено; у пам'ят. книзі долин. солеварень зберігся переклад нім. мовою, зроблений писарем долин. ґміни Т. Білецьким). Проаналізувавши цей документ, львів. дослідник поч. 20 ст. Ф. П'єтрак («Szkic monograficzny salin Dolińskich») стверджував, що роком відкриття соляних джерел, а отже й заснування міста, є 979. Д. мала титул королів. міста, який найімовірніше надав їй Данило Галицький. Від 15 ст. — центр староства. 1525 на клопотання жит. Д. надано Магдебур. право і дозвіл на «роблення солі» та проведення 2-х ярмарків на рік, а згодом і на «палення горілки». Неодноразово переживала татар. напади, знач. руйнувань зазнала 1594. Щоб найшвидше підняти місто з руїн, король Зигмунд III надав йому привілей, яким дозволялося будівництво млина на р. Тур'я (нині Тур'янка, протікає повз долинне озеро). Мешканці брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького, опришків. русі. Значна кількість долин'ян приєдналася до загонів керівника покут. повстання 1648 С. Височана. За 1-м поділом Польщі 1772 відійшла до Австрії (від 1867 — Австро-Угорщина). Губернатор. розпорядженням від 8 червня 1791 у Д. відібрано привілеї і документи, що свідчили про її приналежність до розряду міст. Одночасно заборонено використовувати титул «вільне королів. місто». Лише через кілька десятиріч Д. повернули магістрат. 1811 тут відкрито двокласну школу. Прокладення 1875 залізниці зі Стрия до Станіслава (нині Івано-Франківськ) зі станцією в Д. сприяло розвитку промисловості. 13 грудня 1886 велика пожежа знищила у місті 320 будинків, і 2 тис. мешканців залишилося без житла. Вдалося врятувати лише сх. частину міста й солеварні (у листопаді 1898 згоріли і вони). Лише у травні 1900 відновили солеварню, а 1904 — житл. будинки. 1904 розпочато будівництво школи (нині г-зія), 1905 споруджено новий залізнич. вокзал, 1913 — електростанцію. Під час 1-ї світової війни побл. Д. точилися запеклі бої між рос. та австро-угор. військами.

У серпні 1914 чимало долин'ян мобілізовано до австр. війська. У бою з рос. військами за г. Маківка відзначився курінь УСС, у складі якого були й вихідці з міста. 1918–19 — у складі ЗУНР. Навесні 1919 на лінії р. Свіча (притока Дністра; протікає неподалік) відбулися бої 8-ї Самбір. бригади УГА з польс. військами. 25 травня 1919 Д. захопили поляки, які в урочищі Букова розстріляли групу укр. активістів. На місці розстрілу 1991 встановлено хрест, а розстріляних перепоховано на старому цвинтарі біля стрілец. могили, яку насипано 1990. Діяли товариства «Просвіта», «Сокіл». У Д. народилися багато провідників нац.-визв. боротьби, більшість з яких знищені польс. владою, нацистами та більшовиками. Повернувшись із лав УГА, 1920 **В. Горбовий** організував підпіл. визв. організацію, що стала одним із перших осередків УВО. У Д. часто бував **С. Бандера**. Від 1939 — у складі УРСР. Долин'яни зазнали сталін. репресій. Під час 2-ї світової війни від 1 липня 1941 до 31 липня 1944 — під нім.-фашист. окупацією, входила до складу Ген. губернії. Гітлерівці закатували у місті бл. 7 тис. осіб, зокрема й 2564 жит. Д., бл. 1800 відправили на каторжні роботи до Німеччини. До серед. 1950-х рр. у місті діяло підпілля ОУН-УПА. 1940–62 та від 1963 — райцентр. 12 червня 1989 на мітингу демократ. сил у Д. були підняті синьо-жовті прапори, що поклато початок діяльності низки демократ. та патріотич. організацій.

Про залягання нафти на околиці Д. стало відомо понад 100 р. тому. Перші пошуки вела фірма «Карпатія», від 1935 — фірма «Польмін». 1939 видобуток нафти зріс до 415 т на рік. 1 світ. війна та нім.-фашист. окупація на тривалий час затримали пошук. роботи. Лише у вересні 1949 у Д. розпочато буріння глибокої розвідувал. свердловини, а від 1950 — розробку **Долинського нафтового родовища**, одного з найпотужніших у зх. регіоні. Нині пром.-екон. комплекс міста складають підприємства нафт., легк. і газової пром-стей. Гол. підприємства: «**Долинанафтогаз**» **Нафтогазовидобувне управління**, **Долинський газопереробний завод**, Долин. тампонажне упр. (усі підпорядк. ВАТ «Укрнафта»); ВАТи — «КРС» (ремонт свердловин, спецтранспортні послуги), «Долин. завод залізобетон. виробів», «Долин. деревооброб. завод»; ЗАТи — «Долин. ф-ка «Едельвейс»» (пошиття швей. виробів), «Фірма «Спецодяг»». У Д. — 5 заг.-осв. шкіл, г-зія, г-зія-інтернат, природничо-матем. ліцей, відділ. факультету економіки, права та дизайну Прикарп. університету, 4 дитсадки, ДЮСШ, школа естет. виховання, художня школа; рай., дит., стоматол. лікарні, санаторій-профілакторій «Нафтовик»; **Долинський краєзнавчий музей «Бойківщина» Тетяни і Омеляна**

Антоновичів, Будинок техніки нафтовиків, Нар. дім, кінотеатр; є парк, 2 готелі, 9 банків. установ. Функціонують самодіял. нар. хор «Горицвіт», нар. чол. вокал. ансамбль «Байрак», оркестр нар. інструментів «Плай», зразк. ансамбль бального танцю «Натхнення», вокал. ансамбль «Діти світла», аматор. нар. хореогр. ансамбль «Веселка», аматор. нар. хорова капела «Верховина», аматор. нар. гурт «Долинські музики», дит. зразк. самодіял. ансамблі «Бойківчанка» та «Джерельце»; виходить рай. г. «Свіча». Реліг. громади: 2 УГКЦ, УПЦ КП, УАПЦ, РКЦ, християн віри євангельської, свідків Єгови, адвентистів сьомого дня. Пам'ятки історії та архітектури: ансамбль будівель солевиварювал. заводу (18-20 ст.), хірург. корпус рай. лікарні (1908), дит. лікарня (поч. 20 ст.), церква Різдва Пресвятої Богородиці (1906), будинок гімназії (1904), Нар. дім (поч. 20 ст., колиш. клуб польс. товариства «Сокіл»). Встановлено пам'ятники Т. Шевченку, М. Грушевському (1993, скульптор В. Ярич, арх. В. Сколоздра, Р. Козій), на

місці розстрілу долинян нім.-фашист. окупантами, на брат. могилі рад. воїнів, які загинули під час звільнення Долини від фашистів влітку 1944, борцям за волю України, пам'ят. знак, присвяч. депортації лемків 1946, мемор. дошки В. Горбовому, І. Левинському, М. Пачовському. Уродженцями Д. також є правник, громад. діяч **О. Антонович**, лінгвіст та етнограф, дослідник мов кавказ. народів **Л. Лопатинський** і композитор **Я. Лопатинський** (брати), д-ри н. геолог **Б. Маєвський** та фізик **Й. Набитович**; майстриня декор. мистецтва **С. Грицай**, арх. **І. Левинський**, скульптор **Я. Юзьків**; співак, диригент, д-р мистецтвознавства **М. Антонович**; кардинал УГКЦ **М.-І. Любачівський**; тут жив і працював письменник, педагог, композитор **М. Пачовський**.

Рекомендована література

1. Борис М. Долина: Фотонарис. Долина, 2001.

М. О. Борис

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Долина / М. О. Борис // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-20601>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).